

SARE SOZIALETAN, HAUSNARTU ORDEZ, ETENGABE POSIZIONATU BEHARRA DAGO

Lucía Lijtmaerrek patxadaz eta umorez erantzuten ditu galderak. Hala egin zuen *Ofendidos* liburuaren aurkezpenean, Donostian, San Telmo museoan, eta hala egin du biharamunean Egiako Los Riojanos tabernan. Mugimendu sozialen indarraldiak erantzun erreakzionarioa piztu duela uste du.

DANELE SARRIUGARTE MOCHALES

DANI BLANCO

***Ofendidos: Sobre la criminalización de la protesta* liburuaren aurkeztera etorri zara Donostiara. Nolatan sortu zitzaizun gaiak idazteko gogo?**

Anagramako editore Silvia Sesék nigan jo zuen, eta galdetu zidan ea gairen baten inguruan idatzi nahi nuen. *Nuevos cuadernos Anagrama* bilduman argitaratu dut liburutxoa, eta formatu horrek bidea eman zidan gauza motz bat idazteko, gaurkotasuneko gai baten inguruan. Interesatzen zitzaidan halako zerbait egitea, ez puri-purian dagoen zerbaiten inguruan, baina bai gutxienez gertatzen ari diren gauzez pentsatzea. Hasieran, puritanismoa zen ardatz nagusia. Niri asko interesatu zait, betidanik, Ameriketako Estatu Batuen historia, XVII. mendetik aurrera, nola sortu zen han nazioaren

kontzeptua, eta hori estu loturik dago puritanoekin, beraz hortik ekin nion. Gero, baina, ikuspegia zabaldu nuen, eta azkenean beste kontu batzuk ere bildu ditut, hala nola mintzearen gaia eta Espainiako komunikabideen egoera.

Eta nolatan zabaldu zenuen ikuspegia?

Iritzi zutabe eta iritzi artikulua asko irakurri nituen eta ikusi nuen nola ari ziren AEBetako eremu ultra-kontserbadoreetako jarrera eta iritzi-joera asko Espainian inongo galbaherik gabe txertatzen, eta nola ari ziren sartzen, gainera, aurrerakoiagotzat edo behintzat zentrokotzat jotzen ziren esparruetan, erreakzionariotzat jotzen ez diren eremuetan, alegia. Halako batean konturatu nintzen lexikoak lotzen zituela bi hariak.

Hain zuzen ere, hiru kontzepturen genealogia aztertu duzu liburuan: erraz mintzen dena (*ofendidos*), neopuritanismoa eta zuzentasun politikoa. Noiz sortu ziren, zein testuingurutan?

Zuzentasun politikoa terminoa 90eko hamarkadan sortu zen, prentsan idatzitako artikulua batetik. Kazetari bat Berkeley unibertsitatara joan zen, han egin baitzuten ikasketak, eta konturatu zen bere garaiaz geroztik giroa aldatua zela, eta ordura arte unibertsitatetik kanpo egondako gaiak lantzen ari zirela ikasleak, hala nola ekologia, birziklapena, arrazializazioa eta abar. Kazetariak artikulua batean azaldu zuen hori guztia eta PC deitu zion: *Political Correctness*. Horri tiraka, hamai-ka artikulua argitaratu ziren, eta zuzentasun politikoa zentsurarekin lotu zuten.

Lucía Lijtmaer

BUENOS AIRES, ARGENTINA, 1977

Bartzelonan hazi zen eta Madrilen bizi da. Idazlea eta kultur kritikaria. Lau liburu argitaratu ditu: *Quiero los secretos del Pentágono y los quiero ahora* (Capitán Swing, 2015) *Casi nada que ponerte* (Libros del Lince, 2016), *Yo también soy una chica lista* (Destino, 2017) eta *Los ofendidos* (Anagrama, 2019). Horrez gainera, Público TVen *Deforme Semanal* programa aurkezten du Isa Calderónekin batera, eta azken bost urteetan *Princesas y Darthvaders* umore jaialdia antolatu du Madrilgo La Casa Encendida gunean.

Artikulugile horiek denak lotuta zeuden fundazio neoliberalekin; *Dinero oscuro* liburuan bikain kontatzen da prozesu hori [Dark money, Jane Mayer], nola sortu zen sistema ideologiko oso bat, pentsamendu-sistema oso bat, ezker intelektualari kontra egiteko. Zuzentasun politikoa da horretarako baliatu zen kontzeptuetako bat. Neopuritanismoa ere berdin, 80ko hamarkadan hasi ziren hura erabiltzen, mugimendu feministako zenbait sektoreren aurka, bigarren eta hirugarren olatuen kontra, eta gaur egun inongo hausnarketarik gabe hartu dira bi kontzeptuak Espainian.

Eta erraz mintzen denaren kontu hori?

AEBetatik dator hori ere. *Snowflake* terminoaren kalko bat da. 90eko hamarkadan sortu zen, baina orain Trump jabetu da hartaz. Kontzeptu horren jatorria zera da: badela belaunaldi bat sinesten duena pertsona guztiak direla bereziak eta bakarrak, elur malutak bezalaxe. Gaur egun, Trumpek denetarako erabiltzen du, demokratik, ezkerrekoak, eta, egiaz, haren kontra dauden guztiak kritikatzeko.

Nolakoa da erraz mintzen dena?

Pantomima Full taldeak egindako esketx batean oinarritu naiz, ederki islatzen baitu figura horri buruz gailentzen diren kliseak: sarean baino ez du protestatzen, kallean inoiz ez; mintzen duen guztiari buruz kezkatzen da, eta ez daukanez umorerik, denarekin mintzen da. Bestalde, maskulinitate berriekin lotuta dago, baina pose hutsa da, ondo gertatzeko baino ez du egiten, ez benetako hausnarketarik egin duelako bere genero pribilegioen inguruan.

Jatorriz AEBetan sortutako kontzeptuak Espainiako iritzizutabeetan barra-barra hedatu direla diozu, zergatik orain?

Nire iritzia emango dizut. Uste dut M-15 mugimenduaren eta gizarte mugimendu berrien aurkako erreakzioa dela, eta politikara iritsi baino lehen iritzigintzan gertatu dela. Feminismoen aurkako erreakzioa ere bada. Badago halako mezu bat: “Bai, gauza hauek guztiak oso ondo daude, bai-

na ez gaitezen pasa”. Nire ustez, pribilegio-espazio bati eustea da halako erreakzioen helburua, eta esango nuke 2017 eta 2018 urteen artean mamitu dela, hain justu ere urte horietan emakumeak masan eta nahiko modu ikusgarrian atera direlako kalera, eta mugimendu feministak sarean antolatzen hasi direlako, mugimenduen egiturak eurak gaindituz, eta horrek guztiak erantzun bat sortu du.

Hel diezaiozun orain puritanismoari. Jokaera sexualarekin lotzen da batez ere kontzeptu hori, baina jatorrizko puritanoak ez omen ziren hain itxiak alderdi horretan, ezta?

Bai, horren berri izan nuenean txundituta geratu nintzen eta horregatik sartu nuen liburuan. Puritanoen harira, gure garaira iritsi da nolabaiteko moral sexual zorrotz bat, baina egiaz, puritanoen kolonia berrietan, gerora New Hampshire edo Connecticut bihurtu diren horietan, sexuari loturiko gozamina asko baloratzen zen. Irizpide batzuk gorde behar ziren, jakina –fideltasuna, ezkondu arte sexurik ez izatea eta abar–, baina sexua bera ez zegoen hain lotuta erruduntasunarekin, ez behintzat erlijio katolikoan bezainbeste. Adibidez, kolonia puritanoetako bizimodu egokiari buruzko idatzietan aipatzen da ezkontideek sarri eduki behar dituztela sexu-harremanak, bizimodu on bat izateko baldintza bezala.

Gaur egun feministen aurka erabiltzen da puritano hertsiaeren kontzeptu hori, ezta?

Bai, zentsuratzailatzat jotzen duten eta ustez besteren bizitza pribatua arautu nahian dabilen feminismo baten aurka erabiltzen da. Gaur egun, prentsan eta komunikabideetan, artikulugile multzo batek kontzeptu horri heldu dio, eta puritano deitzen die hainbat feministari. Iritzigile horiek iradokitzen dutenaren arabera, badirudi badagoela emakume masa handi bat eremu publikoko eta pribatuko moralaz ezartzen. Ez da hala, jakina, baina uste dut irudi hori tinko sortu dela, eztabaida guztietan ateratzen dela eta suntsiezina dirudi. Halako alerta orokor bat sortu da, badela puritanismo feminista bat. Guztiz interesatua iruditzen zait, eta ez da batere errealista.

Zer egin daiteke irudi horri kontra egiteko?

Erantzuteko espazioak behar dira, jakina, eta jendea informatu behar da. Oso zurrumbilo konplikatua da, eta nire ustez sare sozialek zerikusi handia dute. Sare sozialetan etengabe ari zara edukia sartzen, zure buruari buruzko formularioak betetzen. Egunero-egunero adierazten dugu zer pentsatzen dugun gauza bakoitzari buruz. Hausnartu ordez, etengabe posizionatu beharra dago, eta hori ez da batere interesgarria. Ez dago tokirik argudio edo arrazoiketa solidoagoak egiteko. Ni saiatzen naiz, ahal dudana heinean, halakoei ihes egiten, ez baitut uste inori onik egiten diotenik.

Usteen beste aldean, datuak daude. Liburuan labor-laburrean aipatu duzu *Pikara Magazine* hedabideko kideek eta Laia Serra abokatuak egindako ikerketa, non aztertzen dituzten eremu publikoan ari diren emakume kazetariak jasotzen dituzten irainak eta jazarpena. Zeuk baduzu alderdi publikoa, nola bizi izan dituzu halakoak?

Denok izan ditugu arazoak. Nik ez dut arazo asko izan, ez dakit zergatik zehazki, baina esango nuke alde handia dagoela

telebistan agertu ala ez. Ni ez naiz telebistan agertzen, beraz ez dut halako jazarpenik bizi izan. Arazoak izan ditut momentu jakin batzuetan, artikulua konkretu batzuen h arira, eta oso desatsegina da. Elkarrizketetan feminismoari buruz hitz egiten dudana aldiro bostehun komentario uzten dizkirate, baina ez ditut irakurtzen, nire burua babesten dut, ez baitut minik hartzeko inongo interesik. Nire adiskide askok jasan dute halako jazarpena, eta ezinezkoa da horrek psikologikoki ez eragitea. Uste dut gizartearen ardura dela emakumeek halakorik pairatu behar ez izatea. Komunikabideetan idazten duten edo jendaurrean hitz egiten duten gizonen halakorik suertatuko balitzaie, ezingo lukete sinetsi. Niri izugarria iruditzen zait, kide emakume batek txio bat ipintzen duenean, nolako gauzak esaten dizkieten: pistolen argazkiak erakusten dizkiete, beren seme-alabak aipatzen... Oso gizarte gaixo eta izugarri misoginoaren seinale da hori guztia, eta jendea lotsarazi behar luke.

Mirestekoa da, hala eta guztiz ere, emakumeek idazten jarraitzea.

Bai, benetan. Berririo diot, nik uste dut halakoek eragina dutela, eta sarritan, ezer idatzi edo esan aurretik, baldin badakizu

Azken hitza SALBUESPENA LEGE

“Azkenaldian nagusitu diren iritziz korronteetan, anekdota bat hartzen da, eta osotasun gisa eta gauza orokor moduan aurkezten. Aktibista beganoen bideoarekin [Almas veganas taldeak oilo-etxalde handietako tratatu txarrak salatu dituzte] horixe gertatu dela iruditzen zait. Kasu guztiz anekdotikoa hartu dute, eta aitzakia gisa erabiliz, teoria edo mugimendu oso bat kritikatzeko dute, informatu gabe edo informazio interesatua emanez, gainera. Eta hainbat gairekin egiten dute hori: feminismoarekin, bestelako identitateekin...”

esango duzun horrek erantzuna edo ezta-baida sortuko duela, kontu psikologikoak azaleratzen dira: antsietatea, beldurra... Oso ausarta iruditzen zait kideek nola jartzen duten egunero gorputza eta aurpegia.

Gaiz beste egingo dugu. Laugarren liburua duzu haxe, eta arreta emandit oso gai ezberdinak garatu dituzula guztietan.

Liburuak ezberdinak dira, bai, baina badute gauza bat antzekoa: ahotsa. Nola-bait ere lehen pertsonan idatzita daude denak. Lehenengoa, Pentagonoko sekretuei buruzko saiakera [*Quiero los secretos del Pentágono y los quiero ahora*, (Pentagonoko sekretuak nahi ditut, eta orain)] adibidez, *Deep Web* [Internet Ezkutua] delakoari buruzko kronika laburra da. Komunikabideak oso modu fetitxistan mintzatzen dira internetekin zerikusia duen guztiaz –dena da surfeatzea, sarea...–, eta baziren online aktibismoko kasu batzuk bereziki interesatzen zitzaizkidanak. Liburuan hori jorratu nuen batez ere.

Bigarrena, *Casi nada que ponerte* (janzteko ia ezer ere ez) lotuago dago zure historiarekin, ezta?

Liburu hori luzaroan landu nuen. Alde

batetik, Argentinako bi gizonen historia da, modaren munduan zebiltzanak: 60ko hamarkadan abiatzen da historia, eta *Corralito*-aren garaian amaitzen. Nik ezagutu nituen, eta historia bera asko interesatzen zitzaidan. Erreportaje erara landu nezakeen gaia, hirugarren pertsonan, baina gero konturatu nintzen, nik haiek ezagutzen nituen, ezinezkoa zela kanpotik lantzea, eta gainera historia horrek zerikusia du nire gurasoen emigrazioarekin.

Gurasoak erbesterratuak dira.

Bai, ni Argentinan jaio nintzen, baina jaio eta sei hilabetera joan ginen Bartzelonara, diktadura militarretik ihesi. Asko interesatzen zait erbestearen eta migrazioaren kontua, zer dakarren beste herrialde batean bizi eta hazteak, nola-ko ahozko kontakizunak sortzen diren, familiari berari zer gertatzen zaion, zer-nolako familiarekin hazten zaren, adiskideak nola bilakatzen diren senide...

***Yo también soy una chica lista* (ni ere neska argia naiz) argitaratu zenuen gero, zuzenean feminismoa lantzen duen liburua.**

Bai, saiakera pop bat da, umoretik egina, batetik feminismoa hurbilarazteko eta

bestetik pop kulturen hori guztia nola islatzen den aztertzeke, asko interesatzen baitzait. *Cheerleader*-ak, *influencer*-ak... hori guztia arakatu nahi nuen. Marc Giró lagunak esaten duen moduan, nahi nuke Instagrameko *influencer*-ek hogeitau urte barru bertan jarraitzea, eta ikustea zer gertatu zaien, nola aldatu diren –ala ez–. Gai interesgarria da hori, zer gertatzen den lengoia eta posizio horiekin.

Arintasuna aldarri?

Badirudi gauza grabeak baino ez direla garrantzitsuak. Liburuetik kanpo joanda, adibidez, baloratzen diren aktoreak beti dira aktore dramatikoak, arte dramatikoa da benetan garrantzitsua, baina badira komedia egiten duten antzezle izugarri onak, eta badirudi bigarren mailako artea dela. Uste dut sailkapen horiek hautsi behar ditugula. Tonua grabea ez izateak ez du esan nahi esaten diren gauzak interesgarriak ez direnik. Eta umorearekin berdin: badirudi gauzak umorez esanez gero, esandakoaren garrantzia menosten dela, baina maiz, umorea arma da, ez dagozkizun espazioetan sartu ahal izateko arma. Oso tresna garrantzitsua iruditzen zait, ez dugu bazterrean utzi behar. ●

Gipuzkoako
Bertsolari Txapelketa
2019

Urriak
5
Lasarte-Oria.
17:00

Mikel Artola Izagirre
Iñaki Zelaia Irazusta
Eneko Araiztegi Agirre
Aitor Salegi Martija
Oier Aizpurua Olaizola
Unai Izagirre Etxeberria

Aurkezlea: Imanol Artola Arretxe

Antolatzailea
bertsozale

Laguntzailea
ARGIA

www.bertsozale.eus